

**แนวทางการพัฒนาชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี
บ้านหนองกระดุกเนื้อ ตำบลหนองนมวัว
อำเภอลาดยาว จังหวัดนครสวรรค์ ***

**Approach to Development Community-Based Tourism,
OTOP Lifestyle Innovation Ban Nongkradooknuea,
Nong Nom Wua Subdistrict,
Lat Yao District, Nakhonsawan Province**

กฤษณะ ดาราเรือง

Kritsana Dararuang

คณะบริหารและการจัดการ มหาวิทยาลัยเจ้าพระยา

Faculty of Administration and Management, Chaopraya University, Thailand

E-mail: Kritsana_cpu@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาทุนทางสังคมของบ้านหนองกระดุกเนื้อ ตำบลหนองนมวัว อำเภอลาดยาว จังหวัดนครสวรรค์ และวิเคราะห์สภาพแวดล้อมการดำเนินงานชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี และนำเสนอแนวทางการพัฒนาชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี “ตลาดมีแดก” บ้านหนองกระดุกเนื้อ ตำบลหนองนมวัว อำเภอลาดยาว จังหวัดนครสวรรค์ เก็บข้อมูลโดยการศึกษเอกสาร รายงาน การสังเกตการณ์ในพื้นที่ และการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการดำเนินงานชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี จำนวน 18 คน

ผลการศึกษาพบว่า 1) ทุนทางสังคมของชุมชน คือ อัตลักษณ์วิถีวัฒนธรรมลาวครั้ง การพึ่งตนเอง และการมีส่วนร่วมของชุมชน 2) จุดแข็งของชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี

* ได้รับบทความ: 16 กันยายน 2564; แก้ไขบทความ: 4 ตุลาคม 2564; ตอรับตีพิมพ์: 7 ตุลาคม 2564

Received: September 16, 2021; Revised: October 4, 2021; Accepted: October 7, 2021

คือ การบูรณาการวัฒนธรรมของชุมชนกับการท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี ที่น่าสนใจ การออกแบบ ตกแต่งสถานที่อย่างสวยงาม แต่อย่างไรก็ตาม ผลกระทบชุมชน การประชาสัมพันธ์ และการบริหารจัดการยังคงเป็นจุดอ่อนที่ควรได้รับการพัฒนา นอกจากนี้ การแข่งขันของตลาดการท่องเที่ยว และสถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัส COVID-19 เป็นความท้าทายที่สำคัญในการบริหารจัดการของชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี และ 3) แนวทางในการพัฒนาชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี ประกอบด้วย (1) การประยุกต์วิถีชุมชนเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว (2) การพัฒนาความร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐในการส่งเสริมการท่องเที่ยว (3) การตกแต่งสภาพแวดล้อมเพื่อเป็นจุดถ่ายภาพของนักท่องเที่ยว (4) การพัฒนาคุณภาพผลิตภัณฑ์ และการจัดโซนของตลาดชุมชน (5) พัฒนาการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อสังคม Online (6) พัฒนาการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน (7) พัฒนามาตรการป้องกันการแพร่ระบาด COVID-19 (8) การจัดทำยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวของชุมชน และ (9) ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของเยาวชนในการท่องเที่ยวของชุมชน

คำสำคัญ: ชุมชนท่องเที่ยว; OTOP นวัตวิถี; จังหวัดนครสวรรค์

Abstract

The purposes of this current research were to study the social capital of Ban Nongkradooknuea located in Nong Nom Wua subdistrict, Lat Yao, Nakhonsawan province and analyze the task environment of community-based tourism OTOP lifestyle innovation, and propose approaches in developing community-based tourism OTOP lifestyle innovation “Mee-Daek Market” of Ban Nongkradooknuea located in Nong Nom Wua subdistrict, Lat Yao, Nakhonsawan province. Data was collected through document analysis, reports, field observation, and in-depth interview. Eighteen informants administering the community-based tourism OTOP lifestyle innovation participated in the interview.

The research findings revealed as follows: 1) Social capital of the community studied shows the Lao Khang people’s identities and cultures, self-sufficiency and

participation. 2) Strengths of community-based tourism OTOP lifestyle innovation is the interesting integration of cultures with the tourism OTOP lifestyle innovation. The community areas are decorated attractively. however community's products, public relations and management It is still a weak point that should be developed. Besides, tourism economics competitiveness and the COVID-19 pandemic appear as the significant challenges that affect the management of the Community-based tourism OTOP lifestyle innovation. And 3) In developing the OTOP Inno-Life Tourism-Based community, the model explored composes of (1) Applying communities' traditions to promote tourism, (2) Developing cooperating with public sectors to promote tourism, (3) Garnishing the surroundings as for tourists' photo spots, (4) Increasing the quality of products and market areas arrangement, (5) Encouraging online public relations, (6) Develop participation in sustainable tourism management, (7) Strengthening the COVID-19 pandemic preventive measures, (8) Constructing tourism strategies of the communities, and (9) Engaging youths in community tourism.

Keywords: community-based tourism; OTOP lifestyle innovation; Nakhonsawan

1. บทนำ

หลักการสำคัญของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564) คือ “หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” เพื่อบูรณาการการพัฒนาในทุกมิติอย่างสมดุลสมผล มีความพอประมาณ และมีระบบภูมิคุ้มกันและการบริหารจัดการความเสี่ยงที่ดีซึ่งเป็นเงื่อนไขจำเป็นสำหรับการพัฒนาที่ยั่งยืนโดยมุ่งเน้นการพัฒนาคนให้มีความเป็นคนที่สมบูรณ์สังคมไทยเป็นสังคมคุณภาพ สร้างโอกาสและมีที่ยืนให้กับทุกคนในสังคมได้ดำเนินชีวิตที่ดีมีความสุขและอยู่ร่วมกันอย่างสมานฉันท์ มีเสถียรภาพ การกระจายความมั่งคั่งอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม เป็นการเติบโตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม รักษาความหลากหลายทางชีวภาพ ชุมชนวิถีชีวิตค่านิยม ประเพณีและวัฒนธรรม ทั้งนี้ ยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศจึงมีความสัมพันธ์กับการนำ “หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” และ “หลักการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจที่ลดความ

เหลื่อมล้ำและขับเคลื่อนการเจริญเติบโต จากการเพิ่มผลิตภาพการผลิตบนฐานของการใช้ ภูมิปัญญาและนวัตกรรม” คือยุทธศาสตร์ที่ 1 การเสริมสร้างและพัฒนาศักยภาพมนุษย์ใน ประเด็นที่ 2 การสร้างชุมชนเข้มแข็งให้เป็นพลังร่วมทางสังคมในการสนับสนุนการพัฒนาและ พร้อมรับผลประโยชน์จากการพัฒนา และ ยุทธศาสตร์ที่ 2 การสร้างความเป็นธรรมลดความ เหลื่อมล้ำในสังคม คือ 1) การเสริมสร้างการเสริมสร้างศักยภาพชุมชนเพื่อนำไปสู่การแก้ไข ปัญหาในพื้นที่ การต่อยอดองค์ความรู้ไปสู่เชิงพาณิชย์ 2) การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน ได้แก่ การ ประกอบอาชีพของผู้ประกอบการระดับชุมชน การสร้างความร่วมมือกับภาคเอกชนและ สถาบันการศึกษาในการร่วมกันพัฒนาความรู้เชิงทฤษฎีและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในทาง ปฏิบัติเพื่อการสร้างองค์ความรู้รูปแบบการจัดการในการเพิ่มสร้างศักยภาพการบริหารจัดการ ให้กับชุมชนในการประกอบธุรกิจ และการส่งเสริมการท่องเที่ยวท้องถิ่นและการท่องเที่ยวเชิง อนุรักษ์ในชุมชน อีกทั้ง ยุทธศาสตร์ที่ 3 การสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจและแข่งขันได้อย่าง ยั่งยืน มีแนวทางเสริมสร้างขีดความสามารถการแข่งขันในเชิงธุรกิจของภาคบริการ (สำนักงาน คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2563)

โครงการชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี เป็นโครงการขับเคลื่อนการพัฒนาเศรษฐกิจ ฐานราก ตามเป้าหมายยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561-2580) และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและ สังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 โดยเริ่มขับเคลื่อนการดำเนินงานในปี พ.ศ. 2561 โดยบูรณาการกับ โครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP) ที่เริ่มตั้งแต่ปี พ.ศ. 2544 ซึ่งตลอดระยะเวลา 16 ปี ได้มีการส่งเสริมยกระดับผลิตภัณฑ์ และพัฒนาช่องทางการตลาดที่หลากหลาย แต่อย่างไรก็ตาม คนในชุมชนส่วนใหญ่ยังไม่สามารถแข่งขันได้ ต้องออกไปขายสินค้าตามที่ต่างๆ อีกทั้ง รายได้ส่วน ใหญ่ตกอยู่กับผู้ประกอบการคนเดียว หรือบางกลุ่มเล็กไม่กระจายถึงประชาชนกลุ่มใหญ่ในชุมชน อย่างแท้จริง ทำให้การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนฐานรากไม่ประสบผลสัมฤทธิ์เท่าที่ควร ดังนั้น จึงมี การปรับเปลี่ยนจากการผลักดันการขายสินค้า OTOP ออกจากชุมชนเพียงด้านเดียวสู่การเพิ่ม ช่องทางสร้างรายได้ตามความต้องการ (Demand driven local economy) โดยการขายสินค้า อยู่ในชุมชน ที่มาจากการท่องเที่ยวโดยใช้เสน่ห์ ภูมิปัญญา วิถีชีวิต วัฒนธรรม และความคิด สร้างสรรค์แปลงเป็นรายได้ รวมทั้งมีการเชื่อมโยงเส้นทางท่องเที่ยวระดับชุมชนที่มีเสน่ห์ดึงดูด และมีคุณค่าเพียงพอให้นักท่องเที่ยวเข้ามาเยี่ยมเยือนและใช้จ่ายเงินในทุกกิจกรรมของชุมชน ซึ่งรายได้จะกระจายอยู่กับคนในชุมชน ทุกคนมีความสุข เป็นการสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน และเป็นการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากอย่างแท้จริง (กรมการพัฒนาชุมชน, 2561)

ทุนทางสังคมเป็นชุดความสัมพันธ์ (Set of relationship) ของคุณค่า ความเชื่อ อุดมการณ์ ภูมิปัญญา ประเพณี ตลอดจนทรัพยากรธรรมชาติ ที่มีความสำคัญต่อเศรษฐกิจสังคม ทั้งนี้ Uslaner (2001) แบ่งประเภททุนทางสังคมว่าสามารถแบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ คือ ทุนทางสังคมเชิงโครงสร้าง และ ทุนทางสังคมเชิงการรับรู้ โดย Bourdieu (1977) อธิบายถึงความสำคัญของทุนทางสังคมคือความสมานฉันท์ทางสังคม รวมถึงความสัมพันธ์ระหว่างทุนทางสังคมกับเรื่องอำนาจ แบ่งออกเป็น 4 ประเภท ประกอบด้วย 1) ทุนทางเศรษฐกิจ (Economic capital) ซึ่งหมายถึงทุนที่อยู่ในรูปของตัวเงิน หรือสิ่งที่สามารถแปลงเป็นตัวเงินได้ 2) ทุนทางวัฒนธรรม (Culture capital) เป็นทุนที่อยู่ในรูปของวัตถุ หรือสิ่งที่เป็นรูปธรรม (Objectified state) เช่น ภาพวาด งานเขียน วัตถุโบราณ ฯลฯ ซึ่งเป็นสัญลักษณ์ที่สะท้อนให้เห็นถึงชุดความเชื่อ 3) ทุนทางสังคม (Social capital) เป็นเครือข่ายของความสัมพันธ์ที่คนในเครือข่ายมีความไว้วางใจต่อกัน และ 4) ทุนทางสัญลักษณ์ (Symbolic capital) ได้แก่ สถานภาพ ชื่อเสียง หรือการได้รับการยอมรับจากบุคคลอื่น ซึ่งส่งผลทำให้เจ้าของทุนเกิดความได้เปรียบ และเกิดเป็นผลประโยชน์ต่าง ๆ ตามมา ภาคินี โกมลมิศร์, ปิณณวิชัย แสงหล้า, และ ชัยญชญา ธรรมาเวทย์ (2562) อธิบายว่า การพัฒนานวัตกรรมชุมชนต้องคำนึงถึงเอกลักษณ์ สังคม วัฒนธรรม องค์ประกอบสำคัญของการพัฒนานวัตกรรมที่แต่ละชุมชนพึงมีองค์ประกอบสำคัญ 3 องค์ประกอบได้แก่ 1) ศักยภาพคน ซึ่งคนในชุมชนต้องรู้จักวิถีชีวิตดั้งเดิมของตนเองเพื่อความพร้อมในการบอกเล่าข้อมูล มีความสามัคคี มีส่วนในการร่วมคิด ร่วมวางแผนดำเนินการ 2) ศักยภาพพื้นที่ ทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สืบทอดต่อกันมาของคนในชุมชนสามารถนำมาจัดการได้อย่างคุ้มค่าและยั่งยืน และ 3) ศักยภาพด้านการจัดการ ชุมชนจะต้องมีผู้นำเป็นที่ยอมรับมีความคิด วิสัยทัศน์ ความเข้าใจในการพัฒนา สอดคล้องกับ พระปลัดประพจน์ อยู่สำราญ และ รัชฎาพร เกตรนนท์ แนวแห่งธรรม (2561) ได้ศึกษาวิจัยการพัฒนารูปแบบการจัดการทุนทางสังคมเพื่อการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน โดยพบว่า องค์ประกอบของทุนทางสังคมเพื่อการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน ประกอบด้วย 1) ด้านทุนมนุษย์ 2) ด้านทุนสังคม 3) ด้านทุนกายภาพ 4) ด้านทุนธรรมชาติ 5) ด้านทุนการเงิน และ 6) ด้านทุนภูมิปัญญา และวัฒนธรรม

จังหวัดนครสวรรค์เป็นจังหวัดที่ตั้งอยู่ระหว่างภาคกลางและภาคเหนือซึ่งเป็น “ประตูสู่ภาคเหนือ” และเป็นศูนย์กลางการคมนาคมที่สำคัญของภาคเหนือตอนล่าง นอกจากนี้ ยังมีแหล่งท่องเที่ยวที่หลากหลายที่สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศให้เข้ามาท่องเที่ยวในจังหวัดนครสวรรค์ได้เป็นอย่างดี โดยเฉพาะอย่างยิ่ง บ้านหนองกระดุกเนื้อ ตำบล

หนองนมวัว อำเภอลาดยาว จังหวัดนครสวรรค์ เป็นชุมชนที่มีความโดดเด่นด้านวิถีวัฒนธรรม และได้รับการส่งเสริมการดำเนินงานตามโครงการชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถีของจังหวัดนครสวรรค์ โดยใช้ชื่อว่า “ตลาดมีแดก” ชุมชนบ้านหนองกระดุกเนื้อ ตำบลหนองนมวัว อำเภอลาดยาว จังหวัดนครสวรรค์ แต่อย่างไรก็ตามในการดำเนินงานตามโครงการชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี ยังคงประสบปัญหาในการพัฒนาเพื่อให้เกิดความยั่งยืนของการดำเนินงานสู่การพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากให้เข้มแข็งอย่างแท้จริง (สำนักงานจังหวัดนครสวรรค์, 2562)

จากความเป็นมาของการขับเคลื่อนการพัฒนาชุมชนตามยุทธศาสตร์ชาติ และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ อีกทั้ง แนวคิดทุนทางสังคมที่สัมพันธ์กับการขับเคลื่อนโครงการชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี และสภาพปัญหาที่เกิดขึ้น จึงทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจในการศึกษาวิจัยเพื่อค้นหาทุนทางสังคมที่สำคัญของชุมชนบ้านหนองกระดุกเนื้อ ตำบลหนองนมวัว อำเภอลาดยาว จังหวัดนครสวรรค์ วิเคราะห์สภาพแวดล้อมหรือศักยภาพ สู่การนำเสนอแนวทางในการพัฒนาชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี ของ “ตลาดมีแดก” บ้านหนองกระดุกเนื้อ ตำบลหนองนมวัว อำเภอลาดยาว จังหวัดนครสวรรค์ อันจะนำไปสู่การปรับใช้เพื่อการดำเนินงานและสร้างรายได้แก่ชุมชนที่ยั่งยืน ต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาทุนทางสังคมที่สำคัญในการพัฒนาชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี “ตลาดมีแดก” บ้านหนองกระดุกเนื้อ ตำบลหนองนมวัว อำเภอลาดยาว จังหวัดนครสวรรค์
2. เพื่อวิเคราะห์สภาพแวดล้อมในการดำเนินงานชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี “ตลาดมีแดก” บ้านหนองกระดุกเนื้อ ตำบลหนองนมวัว อำเภอลาดยาว จังหวัดนครสวรรค์
3. เพื่อเสนอแนวทางในการพัฒนาชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี “ตลาดมีแดก” บ้านหนองกระดุกเนื้อ ตำบลหนองนมวัว อำเภอลาดยาว จังหวัดนครสวรรค์

3. วิธีดำเนินการวิจัย

1. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาวิจัย ประชาชนผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการดำเนินงานชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี “ตลาดมีแดก” บ้านหนองกระดุกเนื้อ ตำบลหนองนมวัว อำเภอลาดยาว จังหวัดนครสวรรค์ ประกอบด้วย ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้นำชุมชน

ปราชญ์ชาวบ้าน ผู้นำด้านวัฒนธรรมชุมชน ผู้แทนคณะกรรมการบริหารโครงการชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี จำนวน 18 คน เป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) โดยใช้วิธีการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive sampling)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง และแบบบันทึกการสนทนากลุ่ม

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล ดำเนินการรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร รายงาน ข้อมูลสารสนเทศ และการสังเกตการณ์ (Observation) ในพื้นที่ การสัมภาษณ์เชิงลึก (Indepth Interview) และการสนทนากลุ่ม (Focus group)

4. การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสาร รายงาน ข้อมูลสารสนเทศ การสำรวจสังเกตการณ์ในพื้นที่ การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และการวิเคราะห์ SWOT Analysis และ TOWS Matrix

4. สรุปผลการวิจัย

1. ทูทางสังคมที่สำคัญในการพัฒนาชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี “ตลาดมีแดก” บ้านหนองกระดุกเหนือ ตำบลหนองนมวัว อำเภอลาดยาว จังหวัดนครสวรรค์ พบว่า

1.1 ทูทางวัฒนธรรม ชุมชนบ้านหนองกระดุกเหนือ มีวิถีชีวิตแบบเกษตรกรรม และนับถือศาสนาพุทธ มีวิถีชีวิต ประเพณี วัฒนธรรม และการสืบทอดประเพณี จากรุ่นสู่รุ่น พื้นฐานส่วนใหญ่มีความสัมพันธ์กับประเพณีวัฒนธรรมที่ผูกพันกับพระพุทธศาสนา เช่น การทำบุญในวันพระ และวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา เช่น พิธีสวดมนต์ข้ามปี พิธีตักบาตรข้าวสารอาหารแห้ง พิธีทำบุญสลากภัต วันเข้าพรรษา วันออกพรรษา วันมาฆบูชา วันวิสาขบูชา และวันอาสาฬหบูชา เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีประเพณีสำคัญคือ ประเพณี “บุญคุณ ลานสู่ขวัญข้าว”

1.2 ทูมนุษย์ ชุมชนบ้านหนองกระดุกเหนือ มีปราชญ์ชาวบ้านเป็นทูมนุษย์สำคัญของชุมชนในการสืบสานภูมิปัญญาด้านต่างๆ ได้แก่ ปราชญ์ด้านวัฒนธรรมลาวครั้ง ปราชญ์ด้านดนตรีแคนประยุกต์และจักสาน ปราชญ์ด้านการทำไม้กวาดก้านมะพร้าว และปราชญ์ด้านช่างตีเหล็ก นอกจากนี้ยังมี พระมหาสุภัค วิโรช เจ้าอาวาสวัดหนองกระดุกเหนือ ที่ได้รับการเชิดชูเกียรติด้านถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นดีเด่น ประเพณี/วัฒนธรรม

1.3 ทูทางสังคม ชุมชนบ้านหนองกระดุกเนื้อส่วนใหญ่อยู่ร่วมกันอย่างพึ่งพาอาศัยกัน มีการรวมกลุ่มอาชีพ เพื่อสร้างรายได้ในชุมชน เช่น กลุ่มตะกร้าเชือกฟาง กลุ่มเลี้ยงไก่ กลุ่มปลูกมะนาวในวงบ่อ กลุ่มแปรรูปผลิตภัณฑ์ทางการเกษตร และ กลุ่มนํ้ายาเอนกประสงค์ มีวิถีดำรงชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง อีกทั้งมีกระบวนการเรียนรู้และการพัฒนาแบบพึ่งตนเอง เพื่อให้เกิดความเข้มแข็งของชุมชนอย่างยั่งยืน

1.4 ทูทางกายภาพ ชุมชนบ้านหนองกระดุกเนื้อมีสถานที่สำคัญ ประกอบด้วย โรงเรียนบ้านหนองกระดุกเนื้อ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านหนองกระดุกเนื้อ วัดหนองกระดุกเนื้อ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบล ตลอดจนน้ำประปาจากการประปาส่วนภูมิภาค และแหล่งน้ำสาธารณะโดยมีน้ำเฉพาะเพื่อการเกษตรในฤดูน้ำหลาก

2. ผลการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายใน และภายนอก (SWOT Analysis) การดำเนินงานชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี “ตลาดมีแดก” บ้านหนองกระดุกเนื้อ ตำบลหนองนมวัว อำเภอลาดยาว จังหวัดนครสวรรค์ พบว่า

2.1 ด้านจุดแข็ง ตลาดมีแดก มีการดำเนินงานซึ่งเกิดจากความร่วมมือของคนในชุมชนที่เข้มแข็งและการมีส่วนร่วม โดยเฉพาะอย่างยิ่งความมุ่งมั่นในการสืบสานวัฒนธรรมวิถีชุมชนชาวลาวครั้ง นอกจากนี้ ชุมชนมีวิถีชาวลาวครั้ง ตลอดจนประเพณี วัฒนธรรม เกี่ยวเนื่องกับพระพุทธศาสนา และมีประเพณีสำคัญคือ ประเพณี “บุญคูณลานสู่ขวัญข้าว” ที่เป็นอัตลักษณ์สำคัญของชุมชน ในส่วนการออกแบบตกแต่งตลาดสามารถสร้างความน่าสนใจ มีความสวยงาม และสะท้อนวัฒนธรรมวิถีชาวลาวครั้ง เช่น การนำตุ่ง และการนำลวดลายผ้ามาใช้ในการประดับตกแต่งบริเวณโดยรอบตลาด และการจัดบูรณากิจกรรมประเพณี วัฒนธรรมวิถีชุมชนลาวครั้งในการดำเนินงานที่สามารถสร้างความน่าสนใจแก่ผู้มาเยือน และมีการจัดทำเพจ Facebook ในการประชาสัมพันธ์ และมีการดำเนินงานโดยคณะกรรมการดำเนินงานชัดเจน ตามแนวปฏิบัติงานของโครงการซึ่งเกิดจากพื้นฐานความเข้มแข็งของชุมชน

2.2 ด้านจุดอ่อน แนวโน้มการสูญหายของวิถีและวัฒนธรรมเนื่องจากขาดการสืบสานจากเยาวชนคนรุ่นใหม่ นอกจากนี้ สถานที่ตั้งของ “ตลาดมีแดก” บ้านหนองกระดุกเนื้อ มีระยะทางห่างจากตัวเมืองนครสวรรค์ จึงค่อนข้างมีข้อจำกัดด้านระยะทางของนักท่องเที่ยว นอกจากนี้ ยังคงพบว่าถึงแม้สินค้าชุมชนส่วนใหญ่เป็นอาหารพื้นถิ่นที่สามารถสะท้อนวัฒนธรรมด้านอาหารได้เป็นอย่างดี แต่บรรจุภัณฑ์ก็ยังขาดความน่าสนใจที่สามารถสร้างมูลค่าเพิ่มให้แก่ตัวสินค้า อีกทั้งการวางแผนจัดโซนภายในตลาดไม่ชัดเจน และการประชาสัมพันธ์ยังขาดความ

น่าสนใจทั้งในส่วนของ Content และรูปภาพที่ยังไม่สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวได้อย่างมีประสิทธิภาพ อีกทั้ง ขาดการจัดทำยุทธศาสตร์ และความรู้การบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยว เพื่อเสริมศักยภาพในการแข่งขันและความที่ยั่งยืน

2.4 ด้านโอกาส รัฐบาลมีนโยบายการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน อีกทั้งหน่วยงานราชการในจังหวัดยังให้การสนับสนุนการยกระดับเศรษฐกิจชุมชนฐานรากโดยมีการบรรจุโครงการงบประมาณในการพัฒนา นอกจากนี้ กระแสนิยมของนักท่องเที่ยวให้ความสนใจกับวิถีชุมชนที่คงเอกลักษณ์ของประเพณี วัฒนธรรม และการอนุรักษ์วิถีการดำเนินชีวิตในอดีต และการได้รับประสบการณ์จากการท่องเที่ยวผ่านการสัมผัสวิถีชีวิต และประเพณีท้องถิ่น นอกจากนี้ จากความก้าวหน้าของเทคโนโลยีโดยเฉพาะสื่อสังคมออนไลน์ยังสามารถนำมาใช้ประโยชน์ในการสร้างการรับรู้ของนักท่องเที่ยวได้ในวงกว้างอย่างมีประสิทธิภาพ

2.5 ด้านอุปสรรค การให้การสนับสนุนชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถีของหน่วยงานภาครัฐยังมีข้อจำกัดจากกระเป๋ายการเงินการคลัง และสถานการณ์ทางเศรษฐกิจ และการท่องเที่ยวเกิดการหยุดชะงักจากผลกระทบของการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัส COVID-19 นอกจากนี้ การพัฒนาอย่างต่อเนื่องของเทคโนโลยีสื่อสังคมออนไลน์ที่มีช่องทางใหม่ๆ อยู่ตลอดเวลาอาจทำให้เกิดอุปสรรคในการดำเนินงานของชุมชนที่ต้องพัฒนาทักษะและความรู้เพื่อเข้าถึงช่องทางการสื่อสารใหม่ๆ อย่างต่อเนื่อง

3. ผลการวิเคราะห์ TOWS Matrix โดยนำจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคมาพิจารณา พบว่า ประกอบด้วย กลยุทธ์เชิงรุก กลยุทธ์เชิงป้องกัน กลยุทธ์เชิงแก้ไข และกลยุทธ์เชิงรับ ที่สามารถนำไปสู่การนำเสนอแนวทางการพัฒนาชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี “ตลาดมีแดก” บ้านหนองกระดุกเนื้อ ตำบลหนองนมวัว อำเภอลาดยาว จังหวัดนครสวรรค์ ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 การวิเคราะห์ TOWS Matrix

	Strength (S) จุดแข็ง 1. ความเข้มแข็งและการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน 2. ชุมชนมีอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมอาหาร และวิถีชาวลาวครั่ง 3. การบูรณาการประเพณีวัฒนธรรมวิถีชุมชนลาวครั่งร่วมกับตลาดนวัตวิถี 4. การออกแบบตกแต่งตลาดมีความน่าสนใจ สวยงาม และสะท้อนวัฒนธรรม 5. มีโครงสร้างคณะกรรมการดำเนินงานชัดเจน	Weakness (W) จุดอ่อน 1. การสูญหายของวิถีวัฒนธรรม 2. สถานที่มีความห่างไกลจากตัวเมือง 3. ผลิตภัณฑ์ และบรรจุภัณฑ์ของชุมชนขาดความน่าสนใจ 4. การวางแผนจัดโซนภายในตลาดไม่ชัดเจน 5. การประชาสัมพันธ์ยังไม่สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวได้อย่างต่อเนื่อง 6. ยุทธศาสตร์ การพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชนยังไม่ชัดเจน 7. ขาดความรู้การบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน
Opportunity (O) โอกาส 1. นโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชน 2. หน่วยงานราชการในจังหวัดให้การสนับสนุนการยกระดับเศรษฐกิจชุมชนฐานราก 3. นักท่องเที่ยวให้ความสนใจการท่องเที่ยววิถีชุมชน ถ่ายภาพเช็คอิน 4. สื่อสังคมออนไลน์สามารถสร้างการรับรู้การท่องเที่ยวได้ในวงกว้าง	SO (กลยุทธ์เชิงรุก) S2, 3 - O1, 3 ประยุกต์กิจกรรมเชิงวัฒนธรรม และวิถีชุมชนส่งเสริมการท่องเที่ยว S1, 5 - O1, 2 บูรณาการความร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐในการพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชน S4, - O4, 5 พัฒนาการจัดตั้งสภาพแวดล้อมที่สะท้อนวัฒนธรรมเพื่อเป็นจุดถ่ายภาพของนักท่องเที่ยว	WO (กลยุทธ์เชิงแก้ไข) W3, - O3 พัฒนาคุณภาพผลิตภัณฑ์และการจัดโซนของตลาดชุมชนโดยใช้แนวคิดการตลาดเฉพาะกลุ่ม W5, - O4 พัฒนาการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อสังคม Online
Threats (T) อุปสรรค 1. ความต่อเนื่องในการสนับสนุนการขับเคลื่อนโครงการชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี 2. ข้อจำกัดของระเบียบการเงินการคลัง 3. แนวโน้มการชะลอตัวของเศรษฐกิจ 4. การแข่งขันในกิจกรรมการท่องเที่ยวทั้งภายใน และภายนอกจังหวัด 5. แนวโน้มของสถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัส COVID-19	ST (กลยุทธ์เชิงป้องกัน) S1, - T1 พัฒนาการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในชุมชนในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน S1, - T5 พัฒนามาตรการป้องกันการแพร่ระบาด COVID-19 ในการท่องเที่ยวเพื่อความมั่นใจของนักท่องเที่ยว	WT (กลยุทธ์เชิงรับ) W6, - T1, 3, 4 จัดทำยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวของชุมชน W1, - T4 ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของเยาวชนในการท่องเที่ยวของชุมชนทั้งด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว และการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานด้านต่างๆ

4. แนวทางการพัฒนาชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี “ตลาดมีแดก” บ้านหนองกระดุกเนื้อ ตำบลหนองนมวัว อำเภอลาดยาว จังหวัดนครสวรรค์ ภายหลังการวิเคราะห์โดย TOWS Matrix พบว่า มี 9 แนวทางที่สำคัญประกอบด้วย 1) ประยุกต์กิจกรรมเชิงวัฒนธรรมตลอดจนวิถีชุมชนเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว 2) บูรณาการความร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐในการพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชน 3) พัฒนาการจัดตั้งสภาพแวดล้อมที่สวยงาม และสะท้อนวัฒนธรรมเพื่อเป็นจุดถ่ายภาพของนักท่องเที่ยว 4) พัฒนาคุณภาพผลิตภัณฑ์ และการจัดโซนของตลาดชุมชนโดยใช้แนวคิดการตลาดเฉพาะกลุ่ม 5) พัฒนาการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อสังคม Online 6) พัฒนาการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในชุมชนในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน 7) พัฒนามาตรการป้องกันการแพร่ระบาด COVID-19 เพื่อสร้างความมั่นใจของนักท่องเที่ยว 8) จัดทำยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวของชุมชน และ 9) ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของเยาวชนในการท่องเที่ยวของชุมชนทั้งด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว และการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานด้านต่างๆ

5. อภิปรายผลการวิจัย

1. บ้านหนองกระดุกเนื้อ ตำบลหนองนมวัว อำเภอลาดยาว จังหวัดนครสวรรค์ มีทุนทางสังคมที่สำคัญ ประกอบด้วย ทุนทางวัฒนธรรม ทุนมนุษย์ ทุนทางสังคม และทุนทางกายภาพ โดยมีวิถีชีวิต ประเพณี วัฒนธรรม ที่สัมพันธ์กับพระพุทธศาสนา อีกทั้ง ประเพณี “บุญคูณลานสู่ขวัญข้าว” ที่เป็นประเพณีสำคัญของชุมชน นอกจากนี้ ชุมชนมีปราชญ์ชาวบ้านในการสืบสานภูมิปัญญาด้านต่าง ๆ ได้แก่ ปราชญ์ด้านวัฒนธรรมลาวครั่ง ปราชญ์ด้านดนตรีแคนประยุกต์ และ จักสาน ปราชญ์ด้านการทำไม้กวาดก้านมะพร้าว และปราชญ์ด้านช่างตีเหล็ก ชุมชนมีการอยู่ร่วมกันอย่างพึ่งพาอาศัยกัน การรวมกลุ่มอาชีพ ดำรงชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง อีกทั้งมีกระบวนการเรียนรู้และการพัฒนาแบบพึ่งตนเอง เพื่อให้เกิดความเข้มแข็งของชุมชนอย่างยั่งยืน ทั้งนี้ แสดงให้เห็นว่าการก่อเกิดทุนทางสังคมเกิดจากฐานคติแนวคิดสังคมวิทยาซึ่งเป็นความสัมพันธ์ระหว่างผู้คนที่อยู่อาศัยในสังคม สอดคล้องกับ Baker (1990) ที่อธิบายว่า ทุนทางสังคมเกิดจากโครงสร้างสังคมที่มีรูปแบบเฉพาะ และมีการนำมาใช้เพื่อแสวงหาประโยชน์ให้แก่สมาชิกของสังคม ซึ่งมุมมองทางเศรษฐศาสตร์มองว่าทุนทางสังคมสามารถนำไปสู่การสร้างผลประโยชน์ได้ ดังที่ Putnam (1993) อธิบายว่า ทุนทางสังคม คือรูปแบบความสัมพันธ์ทางสังคม หรือโครงสร้างทางสังคมที่สามารถแสวงหาผลประโยชน์จาก

ความไว้วางใจ เชื่อใจ ดังนั้น การนำแนวคิดทุนทางสังคมมาใช้ในการสร้างความเข้มแข็งเชิงเศรษฐกิจของชุมชนฐานราก โดยผนวกกับกิจกรรมการท่องเที่ยวในโครงการชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี จึงเป็นแนวทางที่สำคัญในการสร้างรายได้แก่ชุมชน ซึ่งทุนทางสังคมของบ้านหนองกระดุกเนื้อเป็นพื้นฐานสำคัญในการดำเนินการชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี “ตลาดมีแดก” ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาวิจัยของ พุทธิธิดา มากพูน (2562) ได้ศึกษาวิจัย ทุนทางสังคมกับการจัดการท่องเที่ยวด้านวัฒนธรรมของชุมชนไทย จีน บ้านซากแก้ว จังหวัดชลบุรี โดยผลของการศึกษาวิจัยพบว่า ชุมชนไทย จีน บ้านซากแก้ว จังหวัดชลบุรี เป็นแหล่งท่องเที่ยวชุมชนจีนโบราณที่ยังรักษาวินัยชีวิต วัฒนธรรมเดิมของชุมชนที่มีการตั้งถิ่นฐานมายาวนานกว่า 100 ปี มีการอยู่ร่วมกันในชุมชนที่เกื้อกูล การตั้งถิ่นฐานของชุมชนสะท้อนการผสมผสานมรดกทางวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์สำคัญ มีสถาปัตยกรรมที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น มีวัฒนธรรมประเพณีที่สืบทอดและภูมิปัญญาด้านอาหาร และจากผลที่ชุมชนบุคคลที่มีศักยภาพจึงได้นำพาชุมชนให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่สร้างสรรค์ และพัฒนาชุมชนที่เข้มแข็ง มีการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างมีประสิทธิภาพ และสอดคล้องกับการศึกษาของ นกยูง อนุสุเรนทร์ และ กฤษวรรณ์ โล้วชรินทร์ (2562) ที่ศึกษาการประเมินผลสัมฤทธิ์ของโครงการชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถีภายใต้โครงการไทยนิยม ยั่งยืน ในพื้นที่จังหวัดขอนแก่น โดยพบว่า จากการดำเนินงานโครงการชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี มีการกระจายรายได้และหมุนเวียนในชุมชนกระตุ้นเศรษฐกิจฐานราก โดยพบว่า ในเดือนพฤศจิกายน 2561 ทั้ง 4 หมู่บ้านมีอัตราการรายได้เพิ่มขึ้นสูงกว่าเดือนอื่น ๆ เนื่องจากมีการเปิดตัวชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี โดยมีกิจกรรมการต้อนรับนักท่องเที่ยวและสื่อต่าง ๆ เข้าเยี่ยมชมชุมชนท่องเที่ยวของทั้ง 4 หมู่บ้าน จึงทำให้มีรายได้ที่เกิดจากการท่องเที่ยวที่สูงกว่าเดือนอื่น ๆ

2. การดำเนินการชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี “ตลาดมีแดก” บ้านหนองกระดุกเนื้อ ตำบลหนองนมวัว อำเภอลาดยาว จังหวัดนครสวรรค์ พบว่า ชุมชนมีการดำเนินงานซึ่งเกิดจากความร่วมมือของคนในชุมชนที่เข้มแข็ง มีวิถีชาวลาวครั้ง ตลอดจนประเพณี วัฒนธรรม โดยเฉพาะประเพณี “บุญคูณลานสู่ขวัญข้าว” ที่เป็นอัตลักษณ์สำคัญของชุมชน มีการประดับตกแต่งบริเวณโดยรอบตลาด และการบูรณาการกิจกรรมประเพณี วัฒนธรรมวิถีชุมชนลาวครั้งที่สามารถสร้างความน่าสนใจแก่ผู้มาเยือน และมีการจัดทำเพจ Facebook ในการประชาสัมพันธ์ มีคณะกรรมการดำเนินงานตามแนวปฏิบัติงานของโครงการซึ่งเกิดจากพื้นฐานความเข้มแข็งของชุมชน แต่อย่างไรก็ยังคงพบว่า ปัญหาการสูญหายของวิถีและวัฒนธรรมเนื่องจากขาดการสืบสาน

จากเยาวชนคนรุ่นใหม่ยังคงเป็นประเด็นสำคัญในอนาคต อีกทั้ง ข้อจำกัดของระยะทางที่ห่างจากตัวเมืองนครสวรรค์ จึงส่งผลกระทบต่อความสะดวกในการเดินทางของนักท่องเที่ยว นอกจากนี้ ยังคงพบว่าบรรจุภัณฑ์ของสินค้าชุมชนก็ยังขาดความน่าสนใจที่สามารถสร้างมูลค่าเพิ่มให้แก่ตัวสินค้า อีกทั้งการวางแผนจัดโซนภายในตลาดไม่ชัดเจน ขาดการจัดทำยุทธศาสตร์ และความรู้การบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยว ซึ่งจากข้อมูลการดำเนินการดังกล่าวมีความสอดคล้องกับหลักการของโครงการชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี ที่ส่งเสริมให้ชุมชนมีการขายสินค้าในชุมชน ที่มาจากการท่องเที่ยว โดยใช้เสน่ห์ ภูมิปัญญา วิถีชีวิต วัฒนธรรม และความคิดสร้างสรรค์ แปลงเป็นรายได้ เป็นชุมชนท่องเที่ยวที่เป็นเจ้าบ้านที่ดี มีการเชื่อมโยงเส้นทางท่องเที่ยวระดับชุมชน ที่มีเสน่ห์ดึงดูด และมีคุณค่าเพียงพอให้นักท่องเที่ยวเข้ามาเยี่ยมชมเยือน เป็นการนำศักยภาพของชุมชนทั้งต้นทุนด้านธรรมชาติสิ่งแวดล้อม และ ต้นทุนด้านศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญามาเป็นหัวใจในการขับเคลื่อน ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาวิจัยของ พระวรชาติ (ทะสา), ศักดิ์ดา ตันคชสาร และ เรืองฤทธิ์ คงอยู่ (2564) ที่ศึกษาวิจัยการมีส่วนร่วมของประชาชนในการส่งเสริมการท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถีชุมชน โดยพบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการส่งเสริมการท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถีชุมชน ได้แก่ 1) การมีส่วนร่วมในระดับให้ข้อมูลข่าวสาร ได้แก่ การที่ประชาชนเข้าใจนโยบายด้วยการเตรียมความพร้อมและความร่วมมือในการจัดทำโครงการชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี 2) การมีส่วนร่วมในระดับปรึกษาหารือ ได้แก่ การที่ประชาชนได้ร่วมแสดงความคิดเห็นในแนวทางการจัดทำโครงการชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี 3) การมีส่วนร่วมระดับเข้ามามีบทบาท ได้แก่ การที่ประชาชน ได้ร่วมค้นหาอัตลักษณ์หรือจุดเด่นในชุมชน โดยมีการตัดสินใจร่วมกันในการดำเนินกิจกรรมตามโครงการชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี 4) การมีส่วนร่วมในระดับสร้างความร่วมมือ ได้แก่ ความร่วมมือกันในการดำเนินกิจกรรมตามโครงการ ชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี และ 5) การมีส่วนร่วมในระดับเสริมอำนาจ ได้แก่ การที่ประชาชนร่วมกัน ดำเนินงาน กิจกรรม ตามโครงการชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี หากเกิดปัญหาที่จะร่วมมือกันเพื่อแก้ไขและพัฒนาให้เกิดการ ดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพ และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ เพ็ญศรี ฉิรินัง, อรุณ รักธรรม และ สมพร เพ็ญจันทร์ (2563) ที่ศึกษาวิจัย ความพร้อมในการเป็นชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี ของชุมชนคลองมหาสวัสดิ์ จังหวัดนครปฐม โดยผลของการวิจัยพบว่า ชุมชนได้นำนวัตกรรมมาพัฒนาผลิตภัณฑ์สินค้า OTOP มีการจัดกิจกรรมและผลิตสินค้าต่าง ๆ ด้วยการนำทรัพยากรและวิถีชีวิตที่มีอยู่เดิมมาสร้างสรรค์เป็นประสบการณ์ให้นักท่องเที่ยว และก่อให้เกิดการสร้างงานและกระจายรายได้สู่

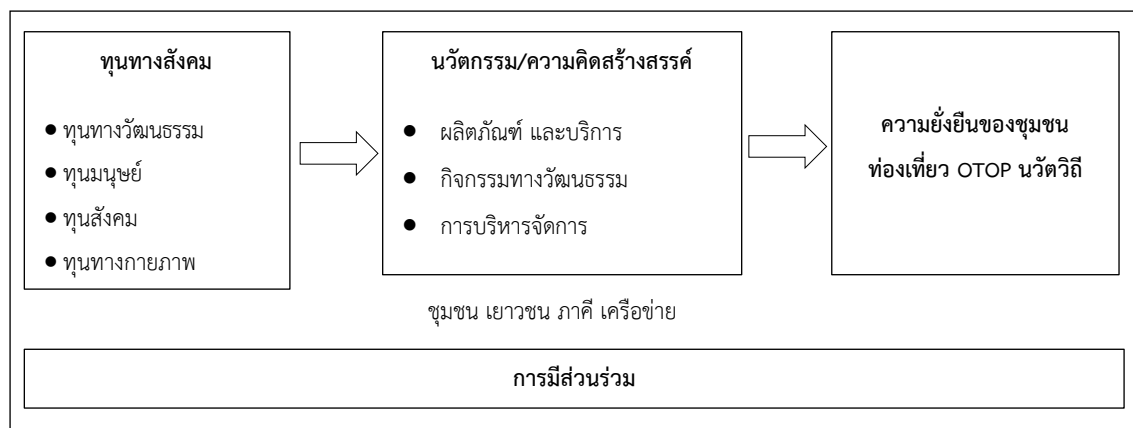
ท้องถิ่น ทั้งนี้ การท่องเที่ยวเชิงเกษตรคลองมหาสวัสดิ์ แบ่งเป็น 5 จุด คือ 1) บ้านศิลาดิน เป็นศูนย์กลางในการรวบรวมองค์ความรู้ภูมิปัญญาแบบพึ่งตนเองของชุมชน 2) นาบัวลุ่มแจ่ม นักท่องเที่ยวสามารถทดลองเก็บบัวด้วยตัวเอง 3) บ้านฟักข้าวชนิษฐา มีความโดดเด่นในการจัดบรรยากาศที่ร่มรื่น โดยการเตรียมน้ำฟักข้าวไว้ให้นักท่องเที่ยวได้ทดลองดื่มโดยไม่คิดค่าใช้จ่าย นอกจากนี้ ยังมีการให้ความรู้ในการปลูกฟักข้าว สาธิต และขายผลิตภัณฑ์จากฟักข้าว แก่นักท่องเที่ยว 4) สวนผลไม้ลุ่มบุญเลิศ (ป่าแจ้ว) มีการจัดกิจกรรมให้ความรู้การทำสวนผลไม้แบบเกษตรผสมผสานให้นักท่องเที่ยวได้ชิมผลไม้สด ๆ ตามฤดูกาล และ 5) ฟาร์มกล้วยไม้คุณสร้อย ภายในจัดบรรยากาศเป็นฟาร์มเปิดให้นักท่องเที่ยว ได้ชมและถ่ายรูปในสวนกล้วยไม้ได้อย่างอิสระ และสามารถซื้อกลับบ้านในราคาไม่แพง

3. แนวทางการพัฒนาชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี “ตลาดมีแดก” บ้านหนองกระดุกเหนือ ตำบลหนองนมวัว อำเภอลาดยาว จังหวัดนครสวรรค์ พบว่า มี 9 แนวทางที่สำคัญ ประกอบด้วย 1) ประยุกต์กิจกรรมทางวัฒนธรรม ตลอดจนวิถีชุมชนเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว 2) บูรณาการความร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐในการพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชน 3) พัฒนาการจัดตั้งสภาพแวดล้อมที่สวยงาม และสะท้อนวัฒนธรรมเพื่อเป็นจุดถ่ายภาพของนักท่องเที่ยว 4) พัฒนาคุณภาพผลิตภัณฑ์ และการจัดโซนของตลาดชุมชนโดยใช้แนวคิดการตลาดเฉพาะกลุ่ม 5) พัฒนาการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อสังคม Online 6) พัฒนาการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในชุมชนในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน 7) พัฒนามาตรการป้องกันการแพร่ระบาด COVID-19 เพื่อสร้างความมั่นใจของนักท่องเที่ยว 8) จัดทำยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวของชุมชน และ 9) ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของเยาวชนในการท่องเที่ยวของชุมชนทั้งด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว และการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานด้านต่างๆ เป็นแนวทางสำคัญในการพัฒนาชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี “ตลาดมีแดก” บ้านหนองกระดุกเหนือ ตำบลหนองนมวัว อำเภอลาดยาว จังหวัดนครสวรรค์ ซึ่งผลของการพัฒนาแนวทางดังกล่าวข้างต้น สอดคล้องกับการศึกษาวิจัยของ นกยูง อนุสุเรนทร์ และ กฤษวรรณ โล้วชรินทร์ (2562) ได้ศึกษาการประเมินผลสัมฤทธิ์ของโครงการชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถีภายใต้โครงการไทยนิยม ยั่งยืน ในพื้นที่จังหวัดขอนแก่น โดยนำเสนอการพัฒนาการดำเนินการซึ่งประกอบด้วย 1) การพัฒนาบุคลากรในชุมชน มุ่งเน้นบุคลากรด้านการท่องเที่ยวและผู้ประกอบการ 2) การพัฒนาศักยภาพด้านการท่องเที่ยว 3) การพัฒนาผลิตภัณฑ์ 4) การพัฒนาศักยภาพด้านข้อมูล และ 5) การบริหารจัดการ สอดคล้องกับการศึกษาวิจัยของ เพ็ญศรี ฉิรินัง, อรุณ รักธรรม

และ สมพร เพื่องจันทร์ (2563) ในการนำเสนอแนวทางในการพัฒนาชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี ประกอบด้วย 1) การค้นหาอัตลักษณ์ ชุมชนเพื่อนำเสนอเสน่ห์ชุมชน เน้นให้มีการสร้างตลาดที่ชุมชนเพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยว 2) การพัฒนาทรัพยากรการท่องเที่ยว โดยการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกในพื้นที่ การปรับปรุงถนนเพื่อป้องกันอุบัติเหตุ 3) การพัฒนาบุคลากรในการให้บริการ การอำนวยความสะดวก ความรู้ด้านการท่องเที่ยว 4) การพัฒนาตลาดท่องเที่ยว โดยการนำเทคโนโลยีเข้ามาส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชน และ 5) การพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น องค์กรหรือหน่วยงานทั้งภาครัฐ และเอกชนควรสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี แก่ผู้นำชุมชน ชาวบ้านและเยาวชนเพื่อเปิดโอกาสให้เกิดการมีส่วนร่วม และความสามัคคีในการขับเคลื่อนเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ยั่งยืน

6. องค์ความรู้จากการวิจัย

ภาพที่ 1. การขับเคลื่อนชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี

รากฐานสำคัญในการขับเคลื่อนชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี คือ ทุนทางสังคม ซึ่งประกอบด้วย ทุนทางวัฒนธรรม ทุนมนุษย์ ทุนสังคม และ ทุนทางกายภาพ ผ่านความคิดที่สร้างสรรค์สู่นวัตกรรมทั้งในส่วนของสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ และการบริหารจัดการของชุมชน ตลอดจนการประยุกต์กิจกรรมที่สะท้อนอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม การมีส่วนร่วมของชุมชน และภาคีเครือข่ายที่นำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน

7. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 กรมการพัฒนาชุมชนควรวิเคราะห์ข้อจำกัด และอุปสรรคต่างๆ อย่างรอบด้าน ในการดำเนินงานโครงการชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี เพื่อวางแผนการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนให้ชุมชนสามารถดำเนินการการท่องเที่ยวของชุมชนได้อย่างยั่งยืน

1.2 กรมการพัฒนาชุมชนควรเตรียมการในการพิจารณามาตรฐานการป้องกันการแพร่ระบาดของ COVID-19 เพื่อให้ชุมชนมีความพร้อมในการกลับมาดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวภายหลังสถานการณ์การแพร่ระบาดของ COVID-19 ที่ดีขึ้น

2. ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

2.1 ชุมชนควรร่วมกันพัฒนาผลิตภัณฑ์ กิจกรรม และบริการของชุมชนที่ดึงดูดความน่าสนใจมากขึ้นแต่ยังคงไว้ซึ่งอัตลักษณ์และภูมิปัญญาท้องถิ่น

2.2 จากแนวทางการพัฒนาชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี ชุมชนสามารถนำแนวทางดังกล่าวไปใช้ในการดำเนินการโดยจัดทำแผนงาน กิจกรรม และกำหนดเป้าหมายในแต่ละประเด็นที่ชัดเจน ตลอดจนแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบ หรือขอการสนับสนุนจากหน่วยงานต่างๆ เพื่อการขับเคลื่อนการพัฒนา

3. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

3.1 ควรมีการศึกษาปัญหาอุปสรรค ปัจจัยความสำเร็จของการดำเนินงาน ตลอดจนการศึกษาชุมชนที่มีความสำเร็จในการดำเนินการเพื่อนำมาปรับใช้หรือเป็นแนวทางต้นแบบของการพัฒนาของชุมชน

3.2 ควรมีการศึกษาวิจัยการพัฒนาผลิตภัณฑ์ กิจกรรม และบริการของชุมชนเพื่อการยกระดับ และมูลค่าเพิ่มของชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี โดยเน้นกระบวนการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง

3.3 ควรมีการศึกษาการพัฒนาการเชื่อมโยงการท่องเที่ยวของชุมชนใกล้เคียงกับชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถีเพื่อเป็นทางเลือกในการท่องเที่ยวแก่นักท่องเที่ยว

เอกสารอ้างอิง

- กรมการพัฒนาชุมชน. (2561). *คู่มือบริหารโครงการชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี*. กรุงเทพฯ: กระทรวงมหาดไทย.
- นกยูง อนุสุเรนทร์, และ กฤษฎวรรณ โล้วชรินทร์. (2562). การประเมินผลสัมฤทธิ์ของโครงการชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถีภายใต้โครงการไทยนิยม ยั่งยืน ในพื้นที่จังหวัดขอนแก่น. *Journal of Buddhist Education and Research*, 5(2), 205-221.
- พุทธธิดา มากพูน. (2562). ทูทางสังคมกับการจัดการการท่องเที่ยวด้านวัฒนธรรมชุมชนไทยจีน บ้านซากแก้ว จังหวัดชลบุรี. *วารสาร มจร. มนุษยศาสตร์ปริทรรศน์*. 5(1), 247-258.
- พระปลัดประพจน์ อยู่สำราญ, และ รัชฎาพร เกตรนนท์ แนวแห่งธรรม. (2561). การพัฒนารูปแบบการจัดการทุนทางสังคมเพื่อการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน. *วารสารปัญญาวิวัฒน์*, 10(2), 187-199.
- พระวรชาติ (ทะสา), ศักดิ์ดา ต้นคซสาร, และ เรืองฤทธิ์ คงอยู่. (2564). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการส่งเสริมการท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถีชุมชน. *วารสารสังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนาท้องถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม*, 5(1), 248-256.
- เพ็ญศรี ฉิรินัง, อรุณ รักธรรม, และ สมพร เพ็ญจันทร์. (2563). ความพร้อมในการเป็นชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี ของชุมชนคลองมหาสวัสดิ์ จังหวัดนครปฐม. *วารสารวิจัยราชภัฏพระนคร สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 15(1), 392-406.
- ภาศินี โกมลมิศร์, ปณณวิษฐ์ แสงหล้า, และ ชัยญ์ชญา ธรรมาเวทย์. (2562). การพัฒนานวัตวิถีชุมชนกับแผนยุทธศาสตร์ชาติฉบับที่ 12. *วารสารวันมูฮอว์รพุทธศาสตร์ปริทรรศน์*, 6(1), 77-90.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2563). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 พ.ศ. 2560 – 2564*. กรุงเทพฯ: สำนักนายกรัฐมนตรี.
- สำนักงานจังหวัดนครสวรรค์. (2562). *แผนพัฒนาจังหวัดนครสวรรค์ 4 ปี (พ.ศ.2561-2564)*. นครสวรรค์: สำนักงานจังหวัดนครสวรรค์.
- Baker, Wayne E. (1990). Market Networks and Corporate Behaviour. *American Journal of Sociology*, 96(3), 589-625.

Bourdieu, P. (1977). *Outline of a Theory of Practice*. Cambridge: Cambridge University Press.

Putnam, R. (1993). The Prosperous Community-Social Capital and Public Life. *American Prospect*, 13, 35-42.

Uslaner, Eric M. (2001). Volunteering and social capital: how trust and religion shape civic participation in the United States. In Uslaner, Eric M. (Ed.) *Social Capital and Participation in Everyday Life* (pp. 104-117). London: Routledge.